

การจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้ จากการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร* Instructional Contemplative Education Based Blended on Action Learning of Strengthen the Ability to Development of Curriculum

พรวิไล สุขมาก

Pornwilai Sukmak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: pornwilai.s@fte.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร 2) ศึกษาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่ลงทะเบียนรายวิชาปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ท ประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องเพื่อใช้ประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรม แบบประเมินความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยการทดสอบที (t-test for dependent samples)

*ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 20 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 2 กุมภาพันธ์ 2565

Received: August 10, 2021; Revised: October 20, 2021; Accepted: February 2, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง ขั้นที่ 2 วางแผนการปฏิบัติงานอย่างใคร่ครวญ ขั้นที่ 3 ปฏิบัติงานด้วยการพิจารณาไตร่ตรอง ขั้นที่ 4 การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง และขั้นที่ 5 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการทำงานผลการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้
2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: จิตตปัญญาศึกษา; การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

Abstract

The purposes of this research are as follows: 1) to study the results of instructional contemplative education based blended on action learning of strengthen the ability to development of curriculum, 2) to evaluate ability to develop courses and the level of satisfaction student in instructional contemplative education based blended on action learning of strengthen the ability to development of curriculum. This study was conducted by means of the experimental research methodology and selected a specific samples method included 32 people undergraduate students in King Mongkut's University of Technology North Bangkok (KMUTNB) enrolling in the Education Philosophy and Vocational Curriculum Development course in the second semester of 2020. The instruments used to collect the data included a five-point Likert scale consists of the evaluation form of questions to item appropriateness and congruence for efficient activity assessment, an evaluation form of the ability to development of curriculum and an evaluation form for effective activities. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, means, standard deviation and a dependent t-test.

The research results found that:

1. Instructional contemplative education based blended on action learning of strengthen the ability to development of curriculum activities was categorized into 5

steps which were the deep listening, careful planning action, action consideration, follow true, and relational action learning. Further results were evaluated by experts and found that such effective activities could be implemented in real situations.

2. The evaluation results of ability to develop courses activities showed that the students had a higher significant score after participating in the activity at a level of .01 Overall, students' satisfaction towards the learning management was at the highest level, higher than the criteria, with a significant level of .01.

Keywords: contemplative education; action learning

1. บทนำ

ในภาวะวิกฤติทางการศึกษาจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 องค์การยูนิเซฟร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ได้สำรวจผลกระทบของวิกฤติโควิด-19 ต่อเด็กและเยาวชนในประเทศไทย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงของเด็กและเยาวชน โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์จากเด็กและเยาวชนจำนวน 6,771 คนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่อายุ 15-19 ปี ผลสำรวจพบว่า เด็กและเยาวชนเกินครึ่งรู้สึกกังวลด้านการเรียนการสอนโอกาสในการศึกษาต่อ เนื่องจากการปิดโรงเรียนเป็นระยะเวลานาน เด็กและเยาวชนไม่ได้เรียนหนังสือตามปกติ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียน (ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2563, หน้า 1-24) สถาบันการศึกษาควรเร่งหาแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพเพื่อการขับเคลื่อนประเทศให้เกิดการพัฒนา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้จากผู้เรียน

ที่เป็นผู้รับรู้อย่างเดียว (PassiveLearners) ให้เป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (ActiveLearners) และควรพัฒนากระบวนการคิดการตระหนักในตนเองและผู้อื่น และการเรียนรู้โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ ซึ่งประเวศ วะสี (2553, หน้า 7) ได้ให้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นทักษะมากกว่าความรู้ “วิชาเป็นตัวตั้ง” เป็น “เน้นชีวิตผู้เรียนเป็นตัวตั้ง” สอดคล้องกับพินสุตา สิริรังศรี (2557, หน้า 21) เสนอแนวคิดต่อการยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 ว่าควรเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน เพราะที่ผ่านมามีการศึกษา คือ การท่องหนังสือหรือท่องวิชา เป็นการศึกษาที่ไม่ได้มีฐานการเรียนรู้อยู่ในความจริงของชีวิตมีผลร้ายแรงตามมาหลายประการ เช่น คนไทยไม่รู้จักความจริงของชีวิตและความจริงของประเทศไทย ทำให้มีปัญหาชีวิตและแก้ไขปัญหาของประเทศไม่เป็น ชีวิตและประเทศมีปัญหาเพิ่มขึ้น

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวข้างต้น นักการศึกษาและนักวิชาการจึงได้หาแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวและได้ให้ความสนใจในการจัดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน

(Transformative Learning) คือจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) มีกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ 3 ลักษณะ คือ การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) (วิจักขณ์ พานิช, 2550, หน้า 18) เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาภายในบุคคล ซึ่งสัมพันธ์กับวิธีทำให้เกิดปัญญา 3 วิธี ของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) กล่าวคือ 1) จินตามยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิดการพิจารณาหาเหตุผล) 2) สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรียน) 3) ภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) ทั้งนี้ สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2558, หน้า 57-59) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นกระบวนการศึกษาที่บุคคลทำงานและเรียนรู้ไปด้วยพร้อมๆ กัน จากปัญหาจริงที่เกิดขึ้นและผลการแก้ปัญหา ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่สำคัญมีอยู่ว่าผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างจริงจังและฝึกหัดจากงานที่ทำมากกว่าการสอนแบบดั้งเดิมคือการสอนแบบบรรยาย

ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนรายวิชาปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นวิชาทฤษฎีสอนในลักษณะบรรยาย ถาม-ตอบ ส่วนใหญ่นักศึกษาเรียนทฤษฎีแล้วไม่สามารถนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้งานจริงได้ขาดการคิดอย่างเป็นระบบไม่สามารถเชื่อมโยงส่วนประกอบย่อยไปหาส่วนใหญ่ด้วยวิธีคิดอย่างมีเหตุผลตามธรรมชาติของเหตุการณ์ที่เกิด

ขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ทำให้คิดอยู่ในกรอบตามเนื้อหาที่เรียนส่งผลให้นักศึกษามีความเข้าใจในกระบวนการจัดทำหลักสูตรที่แท้จริงมีประสิทธิภาพไม่เท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการแก้ปัญหาการสอนรายวิชาทฤษฎีด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนทฤษฎีไปประยุกต์ใช้งานจริงได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร
2. ศึกษาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในรายวิชาปรัชญาการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ในขั้นตอนนี้ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาดำเนินการวางแผนออกแบบกิจกรรมมุ่งเน้น

การเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดเป็น (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องกับองค์ประกอบ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย เอกสาร (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ทจำนวน 21 ข้อและแบบประเมินความ สอดคล้องของ (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 19 ข้อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ พื้นฐานเกี่ยวกับความเหมาะสมของ (ร่าง) คู่มือ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์ค่า คะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความเหมาะสมของ (ร่าง) คู่มือกิจกรรม การจัดการเรียนรู้เกณฑ์การประเมิน คือ ค่าคะแนน เฉลี่ยความเหมาะสมของ (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 มีความคิดเห็นว่า (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ถือว่าสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ จริงได้ สำหรับค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานต้อง ไม่เกิน 1.00 ซึ่งถือว่ามีความคิดเห็นไปในแนวทาง เดียวกัน และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence) ของ ความสอดคล้องของ (ร่าง) คู่มือกิจกรรมการจัดการ เรียนรู้เกณฑ์การประเมิน คือ การพิจารณาค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้

ในสถานการณ์จริงได้ ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความ สอดคล้องน้อยกว่า 0.5 ต้องทำการปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินประสิทธิผลของ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ในรายวิชา ปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร อาชีวศึกษา ด้วยการนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองใช้จริง (Implementation) กับกลุ่ม ตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่ลงทะเบียนรายวิชาปรัชญาการศึกษาและการ พัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการ ศึกษา 2563 จำนวน 6 กลุ่ม 144 คน โดยกลุ่ม ตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 1 กลุ่ม 32 คน เพื่อสะดวกกับ การบริหารจัดการเวลาในการจัดกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้แก่ คู่มือ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการสร้างใน ขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ ใบกิจกรรม ใบความรู้ แบบประเมินความสามารถ ในการพัฒนาหลักสูตรและแบบประเมินความพึง พอใจ ดำเนินการจัดกิจกรรมตามคู่มือที่ได้พัฒนา ขึ้นประเมินผลความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบแผนการ ทดลองกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบหลังเรียนเทียบกับ เกณฑ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานด้วยการ วิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่า

ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบความแตกต่างของผลต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้โดยใช้การทดสอบที (t-test for dependent samples) กำหนดเกณฑ์การประเมิน คือ นักศึกษาที่ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับดี ถือว่าผ่านเกณฑ์ 2) การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานด้วยการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยใช้การทดสอบที (t-test for dependent samples) กำหนดเกณฑ์การประเมิน คือ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก สำหรับค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานต้องไม่เกิน 1.00 ซึ่งถือว่ามีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีประเด็นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่ามาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจากการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการ

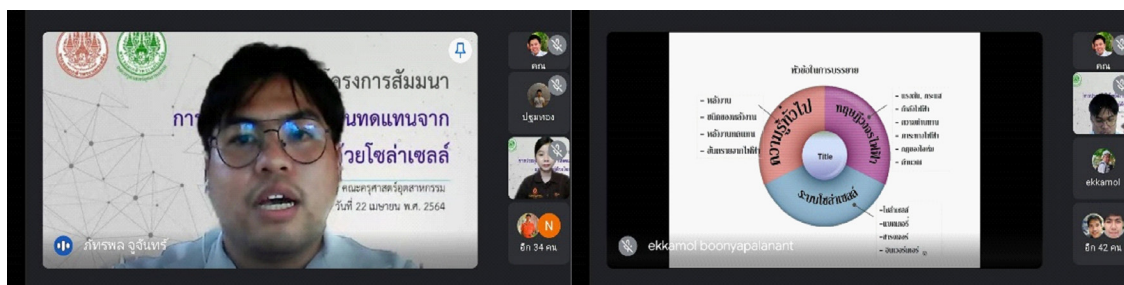
จัดการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.87) และมีความสอดคล้องโดยรวมทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6-1.00 แสดงว่า มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามคำแนะนำเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญได้เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้จำนวน 15 ชั่วโมง ใช้เวลาในการดำเนินการ 4 สัปดาห์ต่อเนื่องกัน แบ่งเป็นการเรียนรู้ในชั้นเรียน 12 ชั่วโมง และนอกชั้นเรียน 3 ชั่วโมง องค์ประกอบของคู่มือแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผลความมุ่งหมายของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตอนที่ 2 รายละเอียดการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการเรียนรู้ คำแนะนำการปฏิบัติ โครงสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตอนที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 1 การฟังอย่างลึกซึ้ง ขั้นที่ 2 วางแผนปฏิบัติงานอย่างใคร่ครวญ ขั้นที่ 3 ปฏิบัติงานด้วยการพิจารณาไตร่ตรองขั้นที่ 4 การเฝ้าติดตามที่เป็นจริง ขั้นที่ 5 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการทำงาน ใบความรู้ และตอนที่ 4 การวัดผลประเมินผล

2. ศึกษาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ผสมผสาน

การเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การประเมินผลความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาพบว่า ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 78.79 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การประเมินผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.73) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจด้วยตนเองได้ ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.64) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและปฏิบัติงานด้วยตนเอง ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.70) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้งานจริง ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.87) และอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.67) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.88) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ภาพที่ 1 ภาพรวมการจัดโครงการฝึกอบรม/สัมมนาผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำผลมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจากการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของ

ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องในแต่ละองค์ประกอบโดยรวมทุกข้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยดำเนินการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนก่อนผู้เชี่ยวชาญประเมิน เริ่มจากการศึกษาข้อมูลฐานด้านหลักสูตรเนื้อหาสาระในหน่วยการเรียนรู้ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ข้อจำกัดต่างๆ นำมาใช้สร้างคู่มือ

กิจกรรมโดยคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานของคู่มือให้มีความครบถ้วน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ความมุ่งหมายของกิจกรรม รายละเอียดของกิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลรวมกันให้มีลักษณะเข้าใจง่ายเป็นลำดับชัดเจนอ่านแล้วสามารถปฏิบัติตามได้ ซึ่งข้อค้นพบสอดคล้องกับงานวิจัยของมะลิวัน สมศรี และคณะ (2558, หน้า 542-557) เรื่องการพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ที่พบว่า คู่มือที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงานต้องผ่านการประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านจุดประสงค์ โครงสร้าง องค์ประกอบของคู่มือ และด้านเนื้อหาภายในคู่มือ ซึ่งคู่มือที่มีความเหมาะสมนั้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า

2.1 นักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีการบูรณาการผสมผสานการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาตามแนวทางแห่งพุทธวิธีการสอนร่วมกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การฟังอย่างลึกซึ้ง วางแผนการปฏิบัติงานอย่างใคร่ครวญ

ปฏิบัติงานด้วยการพิจารณาไตร่ตรอง การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการทำงาน ให้ผู้เรียนเรียนรู้ทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่ม รู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์ ได้แสดงออกพฤติกรรมในอิริยาบถต่างๆ ตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตนเองได้รับมอบหมาย ทำให้เกิดการเรียนรู้นำไปประยุกต์ใช้งานได้ซึ่งข้อค้นพบสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศุภเดช ธมฺมธโร (สัตถาผล), สมควร นามสีฐาน และประยูร แสงใส (2564, หน้า 65-74) ที่พบว่า ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นก่อนนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเรื่องอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนห้วยยางวิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น มีประสิทธิภาพของกระบวนการ/ผลลัพธ์ (E1/E2) เท่ากับ 81.25/89.38 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดโดยได้ศึกษาหลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้นำหลักธรรมการสอนของพระพุทธเจ้า คือ พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า หรือที่เรียกว่า “พุทธลีลาในการสอน” เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างชุดการสอนสอดคล้องกับงานวิจัยของศรัทธา รัตนวิมล และคณะ (2563, หน้า 262-272) เรื่องผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน S SMILE Model ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านของนิสิตพยาบาล ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ที่พบว่าภายหลังใช้รูปแบบนิสิตมีคะแนนทักษะ 5 ด้าน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติทุกด้าน

สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีคะแนนความพึงพอใจสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อผู้วิจัยพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจรายข้อพบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ฝึกให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและปฏิบัติด้วยตนเองมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยนำการจัดการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษามาผสมผสานกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) มาช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชาทฤษฎี นำเอาวิธีสอนที่เน้นความจริงของธรรมชาติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริงสอดคล้องกับภวิภา ภักษา (2563, หน้า 7-18) ที่ได้ข้อสรุปจิตตปัญญาศึกษา: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาว่าจิตตปัญญาศึกษา ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือทางการเรียนรู้อีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้สอนระดับอุดมศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนสำหรับพัฒนาผู้เรียนให้ได้ทบทวนตนเอง ผู้อื่น รวมไปถึงการเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างกันของสรรพสิ่งผ่านการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายซึ่งเน้นไปที่การลงมือปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีการจัดกิจกรรมย่อยที่มีความหลากหลายระดมความคิดเห็นอภิปรายกลุ่ม ลงมือปฏิบัติจัดทำโครงการฝึก

อบรม/สัมมนาตั้งแต่เริ่มต้นของการเขียนหลักสูตรเสนอขออนุมัติโครงการ ดำเนินการจัดฝึกอบรม/สัมมนา จนสิ้นสุดกระบวนการด้วยการรายงานผลการประเมินโครงการเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจากสถานการณ์จริงสภาพแวดล้อมจริงที่เกิดขึ้นในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นเรียนรู้การแก้ไขปัญหาด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร (2550, หน้า 20) ที่กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาคือการศึกษามุ่งพัฒนาภายในด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างไตร่ตรองใคร่ครวญ ได้ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ศาสตร์ตามที่คุณผู้เรียนสนใจ สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุลทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ทำให้จิตขยายกว้างออกจากขอบเขตของความเป็นตัวตน เกิดความรักความเมตตาเกิดปัญญาและการตระหนักรู้ในตนเอง สอดคล้องกับวรวรรณ วาณิชเจริญชัย (2553, หน้า 36-44) ที่กล่าวว่า การนำแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนการสอนที่สามารถถ่ายทอดโอนความรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน คือ 1) ผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 3) ผู้เรียนวางแผนแนวทางการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่ได้รับ นำไปใช้ในทางปฏิบัติต่อไป 4) ผู้เรียนนำแนวทางที่ได้จาก

การเรียนรู้ร่วมกันไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง 5) ผู้สอนและผู้เรียนมีการติดตามผลการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนผลการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับสำเนา บุญเรืองรัตน์ (2558, หน้า 57-59) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นกระบวนการที่บุคคลปฏิบัติงานและเรียนรู้ไปพร้อมกัน เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาผนวกกับองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้นด้วยขั้นตอนที่เป็นระบบ การเรียนรู้จากการปฏิบัติทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลอมรวมความรู้เดิมและประสบการณ์ใหม่เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานได้ทั้งของครู ผู้เรียนและกลุ่ม โดยมีครูเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านความเหมาะสมสอดคล้องของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำที่สุด ข้อเสนอแนะเพื่อการนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไปใช้งาน ควรเพิ่มเติมสื่อการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น ตัวอย่างคลิปวิดีโอระบบการจัดการฝึกอบรมที่ดี

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติสามารถแก้ปัญหาทางการเรียนในวิชาทฤษฎีของนักศึกษาในด้าน

การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในทางปฏิบัติได้ จึงควรส่งเสริมให้ครูนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2 จากประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ขอเสนอแนะเพื่อการนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ควรเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนกิจกรรมบางส่วนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เช่น กิจกรรมเกมเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับรายวิชาอื่นที่เป็นวิชาทฤษฎีเพื่อเป็นการยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้นี้ใช้แก้ปัญหาให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนทฤษฎีไปประยุกต์ใช้งานจริงได้ เป็นการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ผู้วิจัย

สร้างขึ้นทำให้นักศึกษาสามารถนำทฤษฎีที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้สอนในวิชาทฤษฎีสามารถนำวิธี

การจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการนำความรู้จากทฤษฎีไปประยุกต์ใช้งานได้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- คัทธรียา รัตนวิมล และคณะ. (2563). ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน S SMILE Model ตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ 5 ด้านของนิสิตพยาบาล ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 21(2), 262-272.
- จิรัฐกาล พงศ์ภคเคียร. (2550). *การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2553). *คำบรรยายเรื่อง การศึกษาที่พาชาติออกจากวิกฤติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. เข้าถึงได้จาก https://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=93
- พระศุภเดช ธมฺมธโร (สัตถาผล), สมควร นามสีฐาน และประยูร แสงใส. (2564). การพัฒนาชุดการสอน เรื่อง อิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนห้วยยางวิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 21(2), 65-74.
- พินสุตา สิริธงศรี. (2557). *การยกระดับคุณภาพ ครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.

- ภวิกา ภักษา. (2563). จิตตปัญญาศึกษา: การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(4), 7-18.
- มะลิวัน สมศรี และคณะ. (2558). การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(พิเศษ), 542-557.
- ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2563). รายงานเบื้องต้น การสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19 ผลสำรวจออนไลน์ ระหว่างวันที่ 20 มีนาคม ถึง 10 เมษายน 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/media/4031/file>
- วรวรรณ วาณิชยเจริญชัย. (2553). การเรียนรู้จากการปฏิบัติ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน. *Journal of Nursing Science*, 28(4), 36-44.
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). *เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การศึกษาดังเส้นทางแสวงหาทางจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีนา.
- สำเริง บุญเรืองรัตน์. (2558). การเรียนรู้จากการปฏิบัติ. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 49, 57-59.